

WBE

TEXEL BEHEERT EENDENKOOI

Tekst en foto's: Nienke Berrens

Tot nu toe is de WBE Texel de enige WBE in Nederland die een eendenkooi beheert. Hoe ze dat voor elkaar hebben gekregen, hoeveel werk er inmiddels is verzet en hoe een kooi nu precies vangt, dat willen de WBE-ers graag eens toelichten. Een rondleiding door de Korverskooi.

Hier wachten op de kooiker staat er op het bord onder de woorden "Staatseendenkooi" en "Verboden Toegang". We lopen door naar een gebouwtje waar Leo Daalder, de kooiker, ons al opwacht. Hij gebruikt het werkhuisje samen met leden van de Vogelwerkgroep Texel. Aan de wand hangen kaarten van West-Europa, "bespetterd" met gekleurde spelden. De trekgegevens van soms meer dan 30 jaar ringen en tellen van verschillende eendesoorten. Vogelkooitjes en zelfs een broedmachine staan op een kast opgestapeld. Voor het raam hangt als een vergeten wasje een lijn vol linnen zakjes. Daarin drogen de mistnetten die de Vogelwerkgroep gebruikt om zangvogels te vangen en te ringen.

Boven een kop sterke koffie vertellen Daalder en Koen van der Meer, de secretaris van de WBE Texel, dat de officiële overdracht van de kooi op 1 oktober 1993 heeft plaatsgevonden. "Het was op een gegeven moment bekend dat er een vacature zou komen op de eendenkooi," zegt Van der Meer, "en er werd gepeild wie daar belangstelling voor had." Dat bleken behalve de jagers ook de al genoemde Vogelwerkgroep te zijn, evenals Landschapszorg Texel, Natuurexcursies Texel en Ecomare, het Centrum voor Wadden en Noordzee. "We hebben toen aan SBB gevraagd wat precies hun bedoeling was," gaat Koen van der Meer verder, "het bleek dat ze de eendenkooi helemaal in stand wilden houden. Daarom moest er een vakkundige man opkomen."

Binnen de WBE heeft men daarop de koppen bij elkaar gestoken en al spoedig rolde er unaniem de naam van een geschikte kandidaat uit: Leo Daalder. Hij heeft zijn kennis van natuur en beheer opgedaan doordat hij tientallen jaren als jachtopziener heeft gewerkt. "De WBE wilde de kooi als jachtbedrijf in stand houden," vervolgt Van der Meer, "terwijl de Vogelwerkgroep die hier tenslotte al zat, de kooi alleen maar wilde gebruiken om te ringen." "Het gekke is dat ik 25 jaar geleden ook al gesolliciteerd had als kooiker op deze zelfde Korverskooi," vertelt Leo Daalder, "maar toen iemand tegen me zei dat ik dan mijn geweer wel aan de wilgen kon hangen, heb ik besloten om het niet te doen." In ieder geval vond SBB dat de WBE de beste kandidaat had voorgesteld. Koen van der Meer: "Wat ook meespeelde bij het nemen van de beslissing, was dat een jager er geen probleem mee zou hebben om dieren te doden." Zo kwam voor het eerst in Nederland het beheer over een eendenkooi in handen van de jagers.

De Korverskooi, genoemd naar de kooiker die er in de dertiger jaren zijn brood mee verdiende, heeft een totale oppervlakte van vijf ha. Daarvan beslaan de plas en de vier vangpijpen ongeveer één ha. Het is één van de vier eendenkooien op Texel, waarvan er twee nog vangende kooien zijn. Zolang één van de pijpen intact is, blijft er kooirecht op zitten. Gemeten vanuit het midden van de plas is rondom de eendenkooi een stiltegebied van 1130 m.

Om de rust te waarborgen, mag er in het vangseizoen, dat van 10 juli tot 13 februari duurt, bijvoorbeeld nog geen spijker in een lat worden geslagen en niet met motorzagen worden gewerkt. Bij bepaalde windrichtingen mogen zware landbouwmachines en draglines niet werken. "Het is zelfs zo dat er niet met helikopters over het stiltegebied gevlogen mag worden," zegt Koen van der Meer. "Ja, dan kunnen we een fikse schadeclaim indienen als het toch gebeurt," bevestigt Leo Daalder. Niemand mag bij de kooi komen behalve de kooiker. Een verkeerde man bij de kooi kan de eenden op de plas danig verstoren. De ingevallen schuwe, wilde eenden zouden zo afgeschrikt kunnen worden dat ze weken wegblijven. En dat is niet de bedoeling. "Alhoewel hierachter tegenwoordig wel gekampeerd wordt bij de boer," zegt Daalder. "Dat mag dus eigenlijk niet," merkt Van der Meer op, "daar moeten we binnenkort maar eens wat aan gaan doen."

RONDLEIDING

Om een goede indruk te krijgen van al het werk dat een eendenkooi met zich meebrengt, leidt Daalder ons rond. Een unieke belevenis, omdat er normaal niemand behalve de kooiker mag komen. Twee rasechte kooikerhondjes trippelen voor ons uit. "Het zijn echte ambtenaren, ze zijn van Staatsbosbeheer," glimlacht Leo Daalder gekscherend.

De hondjes zijn van Eric van der Spek, de vorige kooiker. Nadat SBB de eendenkooi had overgedragen aan de WBE, is Van der Spek boswachter geworden en dreigden de kooikertjes werkeloos te worden. Omdat het contact tussen Leo Daalder en Eric van der Spek optimaal verloopt, zijn de hondjes nu gewoon weer in functie.

Het verhaal wil dat zij de eenden de pijpen in lokken door verleidelijk met hun fraaie pluimstaarten te wuiven. De eenden zouden daar zo door gebiologeerd worden, dat ze willoos achter de kooikerhond hun dood tegemoet zwemmen. Maar dat blijkt toch wat

anders te werken. "Als ze de honden zien, weten de eenden dat er gevoerd gaat worden," legt Leo Daalder uit. Dat klinkt als een stuk zuivere conditionering. De romantiek, de nostalgische ideeën over het hondenwerk in de eendenkooi worden hierdoor zonder pardon naar het rijk der fabelen verwezen.

Een groot probleem bij het overnemen van de kooi was het achterstallige onderhoud. "We zaten toen al in het vangseizoen. Er lagen al zo'n 400 eenden op de plas," vertelt Daalder, "en sommige dingen moesten echt gedaan worden. Daarom werkten we '5 nachts." De meeste eenden zijn in die tijd immers van de kooi af; elders aan het foerageren. "We hadden allemaal een brandende turf bij ons," glimlacht Koen van der Meer. "Dat is om de mensenlucht te maskeren. De eenden raken zo gewend aan die ene doordringende geur. Ze leren dat dat geen gevaar voor hen betekent."

Zo moesten er de nodige rietschermen worden vervangen. De eenden mogen de kooiker immers niet zien, want dan vliegen ze weg. Gelig, fier rechtop staan de nieuwe rietwanden tussen de oude, hier en daar verzakte, groengeschimelde rietwanden. "Bij deze pijp heb ik een kopscherm geplaatst," wijst Daalder aan, 'ik merkte dat als ik hier langs liep, er toch wat verstoring ontstond bij de eenden die al in de pijp gezwommen waren en dat ze teruggingen naar de plas." Op een ander punt langs een van de vier vangpijpen heeft hij halve schermen, knieschermen geplaatst. Vanaf het water kunnen de eenden hem niet zien, maar hij kan wel kijken wat er zoal in de pijp zit. Op verschillende plekken heeft Leo Daalder stokjes in het riet gestoken. Door die iets op zij te drukken, kun je op de plas kijken. Ook zijn er aan beide zijden van de plas observatiehutten. Het gras langs het water moet ongeveer zes keer per jaar gemaaid worden. De afgelopen winter zijn de smienten behulpzaam geweest om het kort te houden. Op sommige plekken zijn de tegelpaden langs de vangpijpen verzakt. Samen met Frank Wilderom en vrijwilligers van de WBE is Daalder bezig om de tegels weer recht te leggen. Het zand om de randen op te hogen, graven ze uit de pijpen.

De paden waren overwoekerd met bramen en de bomen waren hard aan snoei toe. Om te voorkomen dat de eenden opschrikken als de kooiker rondloopt, moeten de paden vrij worden gehouden van afgebroken takken en afgevalen bladeren. Dat betekent harken en nog eens harken in de herfst. Veel werk. "Als je het iedere dag bijhoudt," vertelt Daalder, "kun je al lopend alles aan de kant vegen." De paden zien er nu schoon uit. Breed, alsof er net gestofzuigd is.

WERKWIJZE

"Er is hier geen tamme lokstal," verklaart Daalder, "we hebben hier zo'n 1.000 staleenden op de kooi liggen, die allemaal wild zijn." We kijken uit over een momenteel stille waterplas. Alleen een paartje slobbeenden breekt het spiegelende wateroppervlak. De plas en de staleenden hebben een grote aantrekkingskracht op andere wilde eenden. In het vangseizoen liggen er wel 2.500 tot 3.000 eenden op de kooi: voornamelijk wilde eenden, bergeenden, wat wintertalingen en een enkele kuifeend. Verder vissen er blauwe reigers. Gedurende het vangseizoen voert de kooiker de eenden om negen uur '5 ochtends. Per winter gaat er zo'n veertien kuub schoonsel uit graan door. De WBE kan dat voor ongeveer f 50,- per m³ verkrijgen, mits ze het meteen weghalen als de schoonderij (het graanpakhuis) daarom vraagt.

In de rieten wand bevindt zich op een paar plekken een soort hokjes, waardoor de honden bij de plas *kunnen komen*. Op een handgebaar van de kooiker gaan ze aan het werk. "Zo stuur ik ze rond," gaat Daalder verder, "als de eenden de hondjes zien, komen ze als een speer naar de pijp toe. Het water gaat dan helemaal bruisen en het kan in de pijp wel zo'n 20 cm stijgen." Vanachter de rietschermen gooit de kooiker voer in de pijp. Naar het einde toe steeds meer, want daar wil hij de eenden hebben om ze te kunnen vangen. Het gedrag van de staleenden intrigeert de vreemde eenden en lokt ze de pijp in. "Daar zien ze de staleenden slobberen of al rustig weer op de kant zitten, wat poetsen en rommelen," legt Leo Daalder uit, "na drie kwartier ga ik de pijp in en drijf ze naar het uiteinde." Aan de bovenkant is de pijp gedicht door netten over pvc-buizen te spannen. Er ligt vlierhout, het lichtste hout dat er is, overheen om geen argwaan te wekken. Daalder laat halverwege de vangpijp een rolscherm naar beneden om te laten zien hoe indertijd het terugslaan van de eenden werd voorkomen. "Een uitvinding van Korver, ik gebruik ze zelf niet."

Als alles goed gaat, komen de eenden uiteindelijk terecht in een langwerpige houten hok, dat weer zoveel mogelijk buiten het zicht vanuit de pijp ligt. De kooiker haalt daar vervolgens de gevangen vogels uit. "Ik pak alleen maar woerden en bastaarden," zegt Daalder. "En de eendjes, gooi je die gewoon de lucht in?" vraagt Koen van der Meer. "Ja, omdat je altijd vangt in de pijp waar de wind pal op staat, kunnen ze gemakkelijk opstijgen en wegvliegen," verklaart Daalder. Zijn vangsten geeft hij door aan de kooikersvereniging, SBB en aan de WBE. "De poelier zegt dat ik minder inbreng dan sommige jagers hier", is het enige wat hij kwijt wil over de aantallen. De vreemdste vangst, die Daalder tot nu toe gedaan heeft, was een aalscholver. "Die zat aan het eind van de pijp in het zonnetje zijn vleugels te drogen," lacht hij, "die heb ik met het schepnet gevangen." Hetzelfde is een grote voorn overkomen die blijkbaar een verkeerde afslag had genomen.

De plas wordt gevoed door water uit de duinen dat door sloten wordt aangevoerd. In een van de vangpijpen, de zogenaamde Nortonpijp, ligt een leiding die er voor zorgt dat de plas '5 winters niet dichtvriest. Bovenop de leiding zitten ventielen waar opgepompt water uitkomt. "Ook als het vrij droog is geweest zoals de laatste tijd," legt Daalder uit, "laat ik 's nachts de pompinstallatie een uurtje draaien." Het pomphuis heeft een houten deur met een dikte van bijna 10 cm om het geluid van de motor te smoren. Het water komt van 26 m diepte en heeft een temperatuur van zeven à acht graden Celsius. Om te voorkomen dat het door een te hoge druk uit de ventielen spuit, is er tussen de pomp en de leiding een soort watertoren op kleine schaal gebouwd.

Na de Nortonpijp komen we helemaal achterin het terrein terecht. Daar staat een grote vangkooi van de Vogelwerkgroep Texel om zangvogels te vangen en te ringen. Daalder wijst onderweg verschillende keren de route aan die de leden van de werkgroep moeten volgen. Helemaal buitenom, nergens zelfs maar in de buurt van plas of pijpen. De netten van de vangkooi zijn aan de bovenkant toe aan reparatie. Schouderophalend zegt Daalder: "ze hebben er nog niet veel aan kunnen doen, omdat ze geen lawaai mogen maken." Hij vertelt dat de Vogelwerkgroep regelmatig mistnetten spant om te vangen. "Het gaat bij hen net zo goed om het bemachtigen," heeft Leo Daalder gemerkt, "het enige verschil is dat ze de buit niet dood maken." Desgevraagd meldt hij dat de samenwerking uitstekend is, beter dan hij had verwacht.

In deze grote vogelvangkooi demonstreert Daalder hoe in de winter de sneeuw van de netten geschud moet worden. Gediensig springen afgevallen elstakjes van de netten af op de grond. "Dan moet ik er twee keer per nacht uit om de netten boven de pijpen vrij te houden," vertelt hij rillend, "capuchon op, het ijskoude water in en met een bezem de sneeuw er af slaan. Sneeuw is zwaar en het zijn toch broze constructies met die rietschermen."

Gaandeweg zijn we de hele eendenkooi rond geweest. Het is duidelijk dat Leo Daalder en de vrijwilligers al ontzettend veel werk hebben verzet. Het toegangshek tot de kooi achter zich dicht trekkend besluit Daalder: "Dat is een van de eerste dingen die ik hier gedaan heb: dat hek vervangen. Wat nu nog mist is het bordje van de Wildbeheereenheid Texel hierop."